

HABILITATION THESIS
LEGAL SCIENCES

New Glosses on Old Contracts.
Dimitrie Alexandresco Interstellar

Conf. univ. dr. Codrin MACOVEI
University „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

2026

A legal culture demonstrates its maturity through its ability to turn memory into a source of understanding. This thesis proposes a rereading of the work of Dimitrie Alexandresco (1850–1925) as a resource for the future of Romanian civil law. Its guiding question concerns the continuing relevance of a method: under what conditions can the erudition of a civil law scholar shaped by the world of the 1864 Civil Code inform both the interpretation of contemporary law and the participation of Romanian legal scholarship in European and global legal dialogue? An answer emerges from the encounter between Alexandresco’s historical and comparative approach to law and Professor Valerius M. Ciucă’s organic hermeneutics.

The title of Alexandresco’s major work, *The Theoretical and Practical Explanation of Romanian Civil Law in Comparison with Earlier Laws and the Principal Foreign Legal Systems*, already articulates an intellectual programme. Law is understood by testing concepts against experience, investigating their origins and comparing legal solutions. Judicial practice contributes to the formation of legal reasoning, while history reveals continuities and transformations concealed beneath the wording of the code. Roman law, earlier Romanian legislation and foreign laws thus constitute a field of inquiry within which national rules disclose their meaning and limits.

Constantin Hamangiu’s portrait of Alexandresco and Alexandresco’s own professional career support this reading. His experience in the judiciary, in legal practice and in teaching explains the close relationship between doctrinal construction and the practical difficulties of applying the law. His intellectual engagement with philosophy, literature and sociology broadens the understanding of legal relationships beyond the technical analysis of texts. Perseverance in research and devotion to legal institutions complete the portrait of a professor for whom intellectual authority is earned through work and justified by what it enables others to achieve.

A metaphor drawn from Christopher Nolan’s film *Interstellar* gives evocative expression to this legacy. The bookcase through which Cooper communicates with Murph becomes an image of a connection across time: the message acquires value when its recipient deciphers it and uses it to solve a problem in her own world. In the reading proposed here, Alexandresco’s work occupies a similar position. The historical and comparative method enables passage between legal eras, while the contemporary reader must turn the inheritance into an argument. The analogy serves

a heuristic purpose: it illuminates the conditions for a creative reception without substituting for scholarly demonstration.

The problems of civil law often outlive the codifications that formulate them. Good faith, contractual risk, the doctrine of appearance and acquisitive prescription continue to call upon the jurist's judgment, even as their solutions and contexts change. In relation to the current Civil Code, Alexandresco's work offers a body of reasoning to be reconstructed and critically assessed. Such a reception requires digitised editions, concordance tables between codifications and research organised around legal problems. Citation fulfils its purpose when it explains the relevance of the argument invoked. The guiding figure thus supports intellectual autonomy, and fidelity to the teacher is measured by the ability to carry his thinking forward.

Within the Iași school of legal thought, the organic hermeneutic method systematised by Professor Valerius M. Ciucă provides a means of developing this programme. Its seven stages proceed from the reading and synthesis of the text, through the construction of a case, the investigation of the rule's history, comparison, exegesis and dialectical engagement, to the formulation of principles, exceptions and proposals *de lege ferenda*. This sequence connects the understanding of a rule with an examination of its consequences and the possibility of improving the law. The affinity with Alexandresco is intellectual and does not presuppose a proven lineage. Historical and comparative inquiry here acquires an explicit structure, while legal culture becomes a discipline of interpretation and of questioning directed towards the future.

The thesis's own contribution is a proposal for a critical and pluralist comparative hermeneutics, a term adopted for this original project. It combines historical and comparative research with a sequence of hermeneutic operations and the testing of results against legal experience. The unit of inquiry is a concrete human problem, examined across several legal systems through comparable cases. History explains transformations, ruptures and abandoned solutions without inferring a rule's superiority from its age. Comparison examines both the responses formulated and the social and institutional conditions that make them intelligible.

In the European context, the inquiry extends from a comparison of codes to the interaction of legal orders, carefully identifying the authority of each source. The Common Core of European Private Law project offers a model for investigating shared factual situations. A global outlook requires reciprocity: African, Asian, Latin

American and Indigenous experiences must be able to reshape the researcher's very questions. Rigour requires a distinction between three levels: what the sources demonstrate, what interpretation proposes and what the author considers desirable. The outcome may be a justified convergence or the recognition of a legitimate difference; unification is not the foregone conclusion of comparison.

The practical value of this framework can be tested through a joint project on hardship or good faith, based on identical cases, national reports structured according to the stages of the method, and reciprocal evaluation. The resulting proposals would be assessed against explicit criteria: protection of the person, predictability, accessibility of remedies, costs and institutional compatibility. What is at stake is Romanian legal scholarship's contribution, through its own arguments and verifiable methods, to the development of the law. Alexandresco can become a guiding figure for this future insofar as reading his work generates living scholarship. From the library of the past, the message reaches us; the responsibility for what we build with it is ours.

Teza de abilitare
Domeniul fundamental - Științe juridice

TÂLCURI NOI LA CONTRACTE VECHI.
DIMITRIE ALEXANDRESCO INTERSTELAR

Conf. univ. dr. Codrin MACOVEI
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

2026

REZUMAT

O cultură juridică își dovedește maturitatea prin felul în care își transformă memoria în putere de înțelegere. Prezenta teză propune recitirea operei lui Dimitrie Alexandresco (1850–1925) ca resursă pentru viitorul dreptului civil român. Întrebarea care o conduce privește actualitatea unei metode: în ce condiții poate erudiția unui civilist format în lumea Codului de la 1864 să orienteze interpretarea dreptului contemporan și participarea doctrinei românești la dialogul juridic european și universal? Răspunsul se conturează prin întâlnirea dintre comparatismul istorico-juridic alexandrescian și hermeneutica organică a profesorului Valerius M. Ciucă.

Titlul operei capitale a lui Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine*, exprimă deja un program intelectual. Dreptul se înțelege prin confruntarea conceptelor cu experiența, prin cercetarea originilor și prin comparația soluțiilor. Practica judiciară participă la formarea raționamentului, iar istoria permite identificarea continuităților și a transformărilor ascunse sub formulările codului. Dreptul roman, vechile legiuri românești și legislațiile străine alcătuiesc astfel un câmp de cercetare în care norma națională își descoperă sensul și limitele.

Portretul evocat de Constantin Hamangiu și parcursul profesional al civilistului susțin această lectură. Experiența magistraturii, a avocaturii și a învățământului explică apropierea dintre construcția doctrinară și dificultățile concrete ale aplicării legii. Cultura sa, deschisă filosofiei, literaturii și sociologiei, lărgeste înțelegerea raporturilor juridice dincolo de tehnica textului. Perseverența cercetării și devotamentul față de instituțiile vieții juridice completează profilul unui profesor pentru care autoritatea intelectuală se dobândește prin muncă și se justifică prin ceea ce face posibil pentru ceilalți.

Metafora din *Interstellar*, filmul lui Christopher Nolan, oferă acestei moșteniri o expresie sugestivă. Biblioteca prin care Cooper comunică cu Murph devine imaginea unei legături între timpuri: mesajul transmis capătă valoare atunci când destinatarul îl descifrează și îl folosește pentru a rezolva o problemă a propriei lumi. În lectura propusă, opera lui Alexandresco ocupă un loc asemănător. Metoda istorico-comparativă permite trecerea dintre epoci juridice, iar cititorului contemporan îi revine sarcina de a transforma ceea ce primește în argument. Analogia are o funcție

euristică; ea luminează condițiile unei receptări creatoare, fără a ține locul demonstrației.

Problemele dreptului civil supraviețuiesc adesea codificărilor care le formulează. Buna-credință, riscul contractual, aparența ori prescripția achizitivă continuă să solicite judecata juristului, chiar atunci când soluțiile și contextul lor se schimbă. În raport cu actualul Cod civil, opera alexandresciană oferă o rezervă de raționamente care trebuie reconstruite și evaluate critic. O asemenea receptare presupune ediții digitizate, concordante între codificări și cercetări organizate în jurul problemelor juridice. Citarea își împlinește rostul când explică relevanța argumentului preluat. Figura tutelară devine astfel sprijin al autonomiei intelectuale, iar fidelitatea față de profesor se măsoară prin capacitatea de a gândi mai departe.

În școala ieșeană, metoda hermeneutică organică sistematizată de profesorul Valerius M. Ciucă permite dezvoltarea acestui program. Cele șapte trepte articulează lectura și sinteza textului, construirea speței, cercetarea istoriei regulii, comparația, exegeza, confruntarea dialectică și formularea principiilor, a excepțiilor și a propunerilor de lege ferenda. Parcursul leagă înțelegerea normei de examinarea consecințelor sale și de posibilitatea îmbunătățirii dreptului. Aproximarea de Alexandresco exprimă o înrudire intelectuală, fără a presupune o filiație demonstrată. Deschiderea istorică și comparativă primește aici o organizare explicită, iar cultura juridică devine disciplină a interpretării și a întrebărilor adresate viitorului.

Contribuția tezei constă în propunerea unei hermeneutici comparate critice și pluraliste, denumire asumată ca proiect propriu. Aceasta îmbină documentarea istorico-comparativă cu succesiunea operațiunilor hermeneutice și cu verificarea rezultatelor în experiența juridică. Unitatea cercetării este problema umană concretă, urmărită în mai multe sisteme prin spețe comparabile. Istoria explică transformările, rupturile și soluțiile abandonate, fără a deduce superioritatea unei reguli din vechimea ei. Comparația urmărește atât răspunsurile formulate, cât și condițiile sociale și instituționale care le fac inteligibile.

În orizont european, cercetarea se extinde de la comparația codurilor la interacțiunea ordinilor juridice, cu identificarea atentă a autorității fiecărei surse. Modelul Common Core of European Private Law oferă un reper pentru investigarea unor situații comune. Deschiderea universală presupune reciprocitate: experiențele africane, asiatice, latino-americane și indigene trebuie să poată schimba inclusiv întrebările cercetătorului. Rigoarea cere delimitarea a trei registre: ceea ce sursele

demonstrează, ceea ce interpretarea propune și ceea ce autorul consideră dezirabil. Rezultatul poate consta într-o convergență justificată sau în recunoașterea unei diferențe legitime; unificarea nu este concluzia prestabilită a comparației.

Valoarea practică a construcției poate fi testată printr-un proiect comun asupra impreviziunii ori a bunei-credințe, întemeiat pe spețe identice, rapoarte naționale structurate după etapele metodei și evaluare reciprocă. Propunerile rezultate ar urma să fie apreciate prin criterii declarate: protecția persoanei, previzibilitatea, accesibilitatea remediilor, costurile și compatibilitatea instituțională. Miza este participarea doctrinei românești, cu argumente proprii și metode verificabile, la dezvoltarea dreptului. Alexandresco poate deveni o figură tutelară a acestui viitor în măsura în care lectura operei sale produce cercetare vie. Din biblioteca trecutului, mesajul ajunge la noi; răspunderea pentru ceea ce construim cu el ne aparține.